

Intervju: **Aleksandra Stratimirović, dizajnerka svetla**

Foto: Fernando Gutierrez

SASTA SVEGA

“Danas u 2018. na prelazu u 2019. Beograd (i Srbija) stvarno treba da otvori svoja blindirana vrata kreativne tamnice i pusti na slobodu pametno stvaralaštvo”

Novu godinu Beograd dočekuje ukrašen ružnom novogodišnjom rasvetom. I to nije prvi put. Za to vreme Aleksandra Stratimirović, dizajnerka svetla, Beograđanka, ulepšava svetlom razne gradove po svetu. Oni koji odlučuju o Beogradu ili ne znaju za nju, ili se, motivisani ličnim interesima, prave da ne znaju.

Aleksandra Stratimirović je diplomirala na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu, završila specijalističke studije u Stokholmu gde je pre 20 godina osnovala Studio “Strati”. Osnivač je i član međunarodne grupe “Svetlosnih detektiva” i osnivač beogradskog ogranka. Nebrojeputa je izlagala i dobila niz nagrada. Njeni radovi krasi London, Pariz, Jerusalim, Singapur, Amsterdam, Tiranu, Ljubljanu, Stokholm. Od pre nekoliko godina Aleksandrin rad nalazi se u Muzeju Gugenhajm u Njujorku. Na njenom sajtu piše: “Aleksandra Stratimirović is all about art light design”.

“VREME”: Počnimo od povoda našem razgovoru – novogodišnje rasvete u Beogradu. Kako biste je ocenili?

ALEKSANDRA STRATIMIROVIĆ: Premda je lepo videti da se javni prostor našeg glavnog grada redefiniše, kada je reč o upotrebi svetla, kako bi se istakao duh i dočarala praznična atmosfera, opšti utisak o novogodišnjem osvet-

AVNI DEO A VIDLJIVOG

ljenju Beograda je nedostatak koncepta i kreativnosti.

Generalno, iako možda negde postoje nastojanja, nema sklada u estetskom pristupu osvetljenju, kao ni u odabiru novogodišnje dekoracije. Neskladnost u koloritu i sukob toplih i hladnih boja ostavlja utisak konfuzije u percepciji. Takođe, dužina perioda od postavke do gašenja i ukljanjanja novogodišnje rasvete razbija efekat praznične atmosfere i prelazi u monotoniju. Dužina postavke, pre svega, inicira i neka druga vrlo važna pitanja, kao što su ušteda energije i jačina svetlosnog zagađenja Beograda. Ipak, inicijativa da se Beograd ukrasi svetlom je bez sumnje pozitivna. Međutim, način na koji je to urađeno nije shvatljiv. Beograd, kao i bilo koji drugi grad, jedinstveno je mesto i kao takav ima potencijal da se predstavi na specifičan način. Čak i kroz svetlosne intervencije osmišljene za zimski period i novogodišnju proslavu, Beograd bi mogao da gradi imidž kreativnog grada, zato što u ovom gradu žive i rade kreativni ljudi. "Beogradski svetlosni detektivi" organizuju par šetnji godišnje, gledamo Beograd očima svetlosnih detektiva, tražimo "heroje" i "zlikovce" svetla. I ove godine ćemo organizovati sličnu akciju pošto mi se čini da će biti zanimljivog materijala za studiranje. Svi su dobrodošli da nam se pridruže u šetnji.

Da li su postavljeni ukrasi uopšte ukrasi? Kako biste ih vi nazvali?

Beograd je postao deponija svetlećeg đubreta.

Da li vas je neko pitao za savet kako da se ukrasi Bgd? S obzirom da je država uložila novac u vaše školovanje, ovo bi bila prilika da joj uzvratite.

Ne.

Na Fakultetu primenjenih umetnosti se ne predaje o skulpturama od svetlosti. Otkud vam to?

Pet godina provedenih na FPU bile su mi jako bitne. Studirala sam na odseku za keramiku i staklo, što je bilo zanimljivo pre svega iz ugla snalaženja i borbe za slobodu izraza i eksperiment, mada su svaku ideju da se nešto novo proba ili kombinuje i izlazi iz tradicionalnog sveta keramičara profesori sputavali. Nikada nisam shvatila šta bi bilo pozitivno u takvoj strategiji u jednoj umetničkoj školi. I pored toga, uživala sam radeći svoje stvari. Nisam izlazila iz ateljea sve dok me domarka Desa ne bi izbacila kako bi zaključala školu pre nego što ode na spavanje.

■ Opšti utisak o novogodišnjem osvetljenju Beograda je nedostatak koncepta i kreativnosti

Paralelno sa zanatom stečenim na fakultetu, u meni je rasla potreba da izađem iz okvira. Da se oslobodim. Prosto me je neka sila vukla ka svetlu i nedefinisanoj prostoru. Počela sam sama sa eksperimentisanjem kod kuće, bez ikakvog znanja o struji. Dobro smo prošli kad pomislim koliko su ipak te akcije bile rizične. U to vreme je moja sestra Ljudmila Stratimirovic aktivno radila sa svojim eksperimentalnim "Pozorištem Šešira", pa sam u njenim projektima počela da radim više sa svetlom i prostorom. Mislim da je tako nekako počelo. Onda sam se našla u Stokholmu gde je upravo bio osnovan smer za dizajn svetla na njihovoj primenjenoj akademiji (Konstfack). Upoznala sam fantastične profesore, stručnjake, kolege i dobila ogromnu moralnu podršku da nastavim. To su, na neki način, bila moja vrata u svet svetla. Naravno, i dalje učim i uživam u tome.

Kakav materijal je svetlost? Šta je moguće proizvesti pomoću svetlosti što ne može od drugih, opipljivih materijala?

Svetlost je magija. Neopipljiv i moćan materijal. Sastavni deo svega vidljivog. Svetlost je nevidljiva dok ne dodirne neku površinu, zahteva saradnju – partnera da bi bila vidljiva. Svetlom se utiče na atmosferu, na raspoloženje, na doživljaj prostora. Baš zbog te moćne karakteristike važno je znati kako spojiti svetlo i prostor. Jer, koliko može da bude fantastična, svetlost je i opasna. Prostori, arhitektura, ljudsko raspoloženje, priroda i opstanak mogu da se upropaste neadekvatnom aplikacijom. Zato je moj rad, pored skulpturalnog i arhitekton-

skog karaktera, neminovno i društveno angažovan, pošto je smešten u javne prostore i ima direktan kontakt sa ljudima. To je, po mom mišljenju, nerazdvojivo. Veštačko svetlo je ljudski izum, tako da bi trebalo da smo svesni i kako ga koristimo i odgovornosti koju to nosi.

S obzirom da su vaši radovi deo javnog prostora, kako oni nastaju?

Možda je najlakše ako taj proces opišete na primeru *Northern Lights* u Parizu u parku Palais Royal.

Northern Lights je nastao za specijalno dešavanje, povodom posete švedskog kraljevskog para Francuskoj. Kontaktirala me je pariska agencija *Ubi bene* sa idejom da napravim monumentalnu svetlosnu instalaciju u Parizu inspirisanu Skandinavijom. Uslovi su bili uzbudljivi, za veoma kratko vreme trebalo je osmisliti veliki rad za prostor koji mi nije bio poznat, rad koji se može tehnički izvesti u veoma osetljivom istorijskom i kulturnom spomeniku. Nije bilo vremena za premišljanje i nedoumice. Sa fantastičnom pariskom ekipom napravili smo

Foto: Thomas Salva

Northern Lights, dinamičnu monumentalnu svetlosnu instalaciju u parku Palais Royal. Švedska kraljica je aktivirala instalaciju. Bilo je magično. Taj rad je kasnije otvorio Amsterdam Light festival, bio je postavljen u Jerusalimu ispred zidina starog grada, pored Davidove kule, zatim u Singapuru za iLight Marina Bay, u Londonu na Lumiere London festivalu...

Mnogi vaši radovi rađeni su po narudžbini. Šta to govori, da postoji svest o uticaju svetlosne skulpture na okolinu? Kako lokalno stanovništvo doživljava vaše radove?

Da, primećujem da je želja za svetlosnim instalacijama i skulpturama za javne prostore sve veća. U Švedskoj se baš podržavaju "novi mediji" za umetničke intervencije u javnim prostorima, potencira se slobodniji i kreativniji pristup. Umetnost je postala deo arhitekture, atmosfere i dinamike prostora. Integriranje umetnosti u prostore i institucije gde umetnost nije tradicionalno prisutna inspiriše na jedinstven način i uvek otvara neke nove mogućnosti. Meni je uvek veliki izazov da kreiram specifične ambijente i integrišem umetnost u prostore koji nisu primarno stvoreni za umetnost, kao što su bolnice ili škole, sudnice, železničke stanice. To je poseban način razmišljanja i stvaranja. Po mom mišljenju, takvim prostorima je umetnički doprinos najpotrebniji. Zamislite koliko dobra umetnost može da doprinese pozitivnom raspoloženju u nekoj bolnici. Mene pri-

vlači proces saradnje sa prostorom i njegovom funkcijom, kao i emotivna saradnja i uspostavljanje dijaloga sa posetiocima. Takvi radovi traju dugo i žive sa prostorom jer su najčešće planirani da budu permanentni. Za radove u bolnicama i školama dobijam najlepše komentare.

Kakve su reakcije na "Beograd svetlosti"? Osnovani ste ovu manifestaciju pre devet godina u želji da otvorite novo poglavlje u pristupu svetlosti.

"Beograd svetlosti" je nastao inspirisan onim mračnim periodom u našoj bliskoj istoriji, kada je bukvalno vladao period mraka sa željom da se Beograd, posle te tame, osvetli sa poštovanjem prema gradu, stanovnicima, istoriji, arhitekturi. Tema prvog festivala 2008. godine bila je "Svetlosni identitet grada". Uspeli smo da u Beograd dovedemo vrhunske svetske stručnjake iz Tokija, Stokholma, Hamburga, Kopenhagena, Singapura, Pekinga, Njujorka. Te godine smo počeli studentske radionice na Arhitektonskom fakultetu koje su vodili ti stručnjaci. Predstavili smo najaktuelnije svetske dizajnera osvetljenja u nadi da će to inspirisati Beograd i Srbiju da krene sa humanijim i odgovornijim pristupom kod tretiranja grada, našeg kulturnog i istorijskog nasleđa, modernizacije, pogleda u budućnost.

Beograd je tada bio jedan od gradova pionira u svetu gde se dešavao "Festival svetla", uz Lion, Ljubljanu, Ajndhoven i još nekoliko, a mnogo pre sada čuvenog

i fantastičnog Amsterdam Light Festivala, Lumiere London-a ili singapurskog iLight-a. Nažalost, "Beograd svetlosti" nikada nije dobio ozbiljnu podršku da dostigne veličinu koja bi stavila Beograd na mapu tih savremenih "light art" gradova. Beograd ima veliki potencijal u urbanom, arhitektonskom, istorijskom smislu, kao i u kreativnom. Mogao bi da bude primer savremenog stvaralaštva i kreativnog kvaliteta. "Beograd svetlosti" je sigurno inspirisao i edukovao mlade, studente i decu. Te buduće generacije će drugačijim očima gledati na svetlo i grad i za koju godinu će verovatno doći vreme kada će se posvetiti iskrena i poštena pažnja Beogradu.

Kako biste vi ukrasili Beograd za Novu godinu?

Istakla bih kreativnost i pozitivnu stranu savremenog Beograda, kakvu ovaj grad zaslužuje. Za mene je Beograd uvek bio centar kreativnosti, tako sam ja odrasla i takvog ga se sećam. Jeste da je to bilo često potisnuto u neke anderground nivoe, ali danas, u 2018. na prelazu u 2019. Beograd (i Srbija) stvarno treba da otvori svoja blindirana vrata kreativne tamnice i pusti na slobodu pametno stvaralaštvo. Ja znam da u Beogradu i Srbiji žive i rade neverovatno kreativni ljudi. Njima treba pružiti uslove da normalno rade i doprinose boljoj Srbiji. Kreativni umovi, gde spada umetnost i nauka, osnovni su motor i pokretač razvoja društva. ¶

SONJA ĆIRIĆ